

CAMPANYA DE SAINT-CYR A CATALUNYA

(Del 17 d'agost de 1808 al 12 d'octubre de 1809)

3ª part – 1809 (i II)

SETGE DE GIRONA

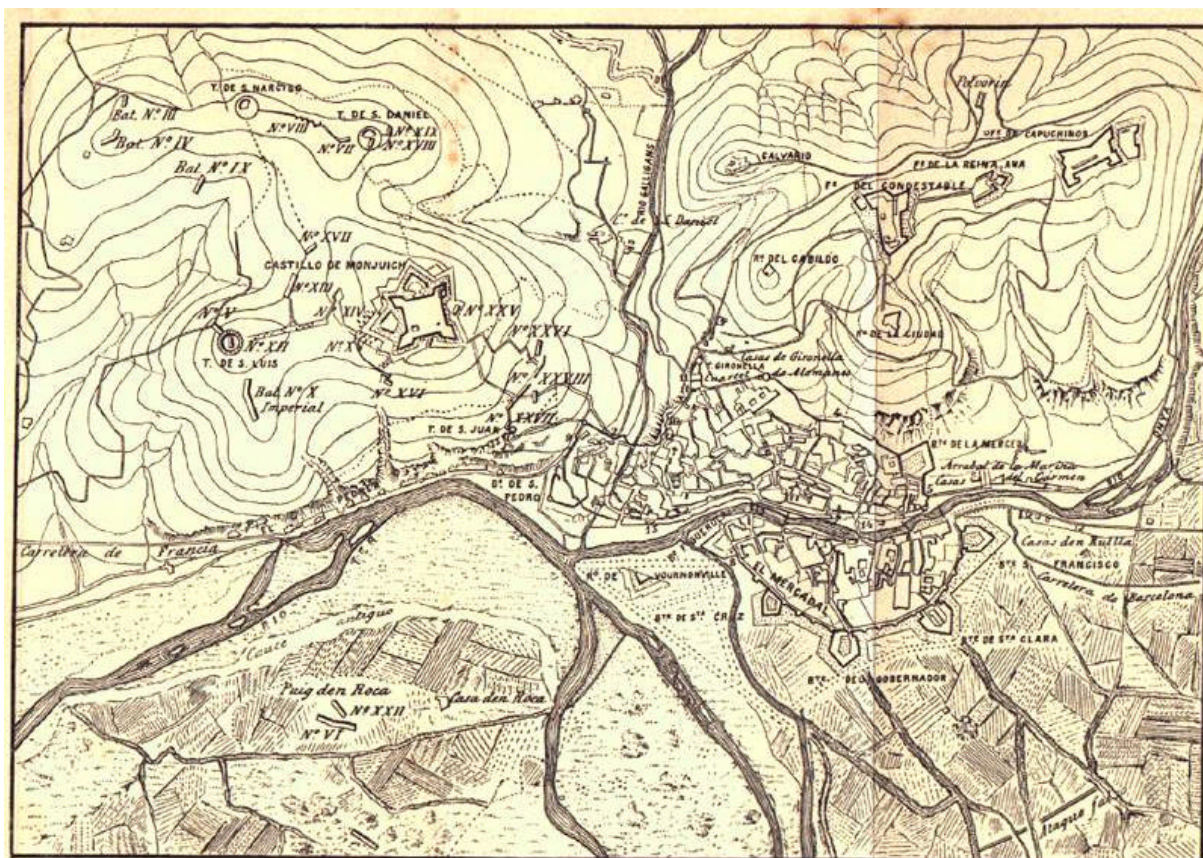
La incorporació de la divisió Lechi, permet al general Verdier, de completar el setge. El 24 de maig la divisió italiana s'estableix a Salt, a la vista de Girona, amb la seva dreta suportada a la carretera de Barcelona, a l'altura de Palau i, la seva esquerra en el riu Ter, on varen construir un pont de cavallets, per comunicar amb les posicions que ocupaven la riba esquerra del riu. El 30 de maig, aquesta divisió ocupa el raval de Santa Eugènia, a tocar els murs de la plaça, tallant la sèquia del mateix nom, deixant sense aigua els molins de la ciutat i els fossars dels baluards exteriors. El mateix dia, la brigada francesa Guillot, que protegí el transport d'artilleria, és situa en el Mont Livi, en front del fort dels Caputxins. I per completar el setge, el 1er. regiment de Breg, manat pel coronel Muff ataca, el 1 de juny, les posicions espanyoles situades a les altures de sant Miquel i, després d'un combat ferotge, ocupa l'ermita de Nostra senyora dels Àngels, que domina tot els terrenys a l'est de Girona i, on és troben els camins a Palamós i sant Feliu de Guíxols. Als assetjats només els quedà petits camins de muntanya per tenir comunicacions amb l'exterior.

El general Verdier des de la seva arribada en front de Girona, havia demanat la rendició d'aquesta plaça al seu governador Alvarez de Castro, que contesta que en el futur, qualsevol parlamentari seria rebut a canonades. Aquest, Alvarez de Castro, havia publicat un ban a primers d'abril i, reproduït el 5 de maig, en què amenaçava amb la pena de mort, executada immediatament, a qualsevol persona de la classe, condició o grau que fos, que tingués la vilesa de pronunciar la paraula rendició o capitulació.

Una vegada la plaça totalment encerclada per les forces de Verdier, aquest amb companyia dels generals d'enginyers Samsón i d'artilleria Taviel; nomenats pel gener per Napoleó, en substitució dels propis del 7è. Cos, Kirgener i Ruty, ha fer una volta de reconeixement, per establir el pla d'atac.

La ciutat de Girona està situada a la confluència dels rius Ter i Onyar, aquest últim la divideix en dues part; la part alta, construïda al peu de la muntanya que la domina pel nord i per l'est, i la part baixa o Mercadal, que s'estén en la plana entre els dos rius. La part alta és

trobava encerclada per l'antiga muralla, únicament reforçada per dos baluards moderns, el de la Mercè i el de Sant Pere, que reforçaven l'entrada i la sortida de l'Onyar. El recinte que encerclava el Mercadal el formaven cinc baluards, el de sant Francesc, el del Governador, el de Santa Clara, el de la Santa Creu i el de Figuerola i, també comptava amb la lluneta de Beurnonville, establerta a la riba esquerra de l'Onyar junt al punt de contacte amb el Ter. Per completar la defensa, Girona comptava amb una sèrie de forts i reductes construïts en les altures del nord i de l'est. La principal era el fort de Montjuïc, que dominava des del nord-est el nucli de la ciutat, protegit pels reductes de Sant Lluís, Sant Narcís i Sant Daniel; i dalt de la muntanya de llevant, els forts del Calvari, del Conestable, de la Reina Anna i el de Caputxins. I finalment, i a mitja altura, existien els reductes de la Ciutat i el del "Cabildo" i, la Torre de Sant Joan, que enllaçaven els forts amb en recinte antic de la plaça.

DICIEMBRE 11. — PLANO DEL SITIO DE GERONA.

1 Puerta de Francia.	5 Puerta del Carmen.	9 Brecha de Sta. Lucía.	13 Bateria de S. Narciso.
2 » de S. Pedro.	6 » d'en Vila.	10 » de S. Cristóbal.	14 Puente de Piedra (S. Francisco).
3 » de S. Cristóbal.	7 » del Areny.	11 » de Alemanes.	15 » de Madera (S. Agustín).
4 » Nueva ó del Socorro.	8 » de Figuerola.	12 Bateria de Sarracinas.	

Com ha resultat del reconeixement, el general Verdier i els seus assessors entenen que els forts de la muntanya dels Caputxins, son pràcticament inaccessibles i que tampoc era possible atacar la ciutat pel pla de Santa Eugènia, per ésser batuts de front i des de les

altures pels trenta canons en què comptaven aquells forts. Però la principal raó que tenien per rebutjar aquests llocs d'atac, era la pròpia debilitat del cos de setge. Suportat per la resta del 7è. Cos situat a la Plana de Vic (a 67 quilòmetres), podria donar peu que una acció coordinada de la guarnició amb les forces espanyoles situades al nord de Barcelona o de la riba dreta del Ter, trenques el setge, obligant a suspendre els treballs de setge i abandonar tot el material. L'atac per la part de Montjuïc tenia l'avantatge de trobar-se sobre les seves línies de comunicació, amb la reraguarda i els flancs ben coberts. De tal manera que en el supòsit de què els espanyols els fessin fora dels sectors de Mont Livi i de Salt, tot el cos podria reagrupar-se sobre el Ter i continuar el setge, sense perdre l'artilleria ni les municions. Una vegada pres el fort de Montjuïc, que dominava la plaça, la rendició era inevitable després d'un implacable bombardeig de la ciutat. El pla quedava complert per un atac simulat pel pla de Santa Eugènia. Amb aquests principis, fou redactat el pla d'atac a Girona signat per Verdier i avalat pels seus comandants d'enginyers i artilleria, Samsón i Taviel, enviat el 7 de juny, al duc de Feltre, ministre de la Guerra de l'Imperi francès.

Primera fase: conquesta de les avançades.

La primera operació d'atac tenia que ésser la pressa dels reductes de Sant Lluís, Sant Narcís i de Sant Daniel, que vorejava l'altiplà de Montjuïc. Sense aquestes posicions l'atac al fort de Montjuïc era impossible. En lloc de fer un atac directe, aprofitant els barrancs que permeten l'aproximació a cobert, optaren per construir bateries a l'altura de Tramón, a 1.200 metres dels reductes; retardant l'atac més de deu dies i donant ànims als defensors.

La nit del 6 al 7 de juny, amb les dos bateries de canons acabades a l'altura de Tramón i una de morters en el Puig d'en Roca (Mamelón Vert segons els francesos), s'inicia el veritable setge de Girona, és la primera vegada que la ciutat queda encerclada totalment, doncs tenim que considerar els anteriors atacs fets pels francesos com amèc o intent de setge, no reeixit.

Uns sis dies després, quedaren artillades les bateries, assegurada les seves comunicacions amb la reraguarda, a despit del foc viu dels defensors. A mitja nit del 13, la bateria de morters del Puig d'en Roca, obrí foc sobra la ciutat, produint una gran alarma entre els veïns i, al mateix temps, en la plana de Santa Eugènia, sobri la primera trinxera paral·lela a un quilòmetre del perímetre exterior, per distreure als defensors amb un fals atac. Per la matinada, les bateries situades al Tramón, obren foc contra els reductes de Sant Lluís i Sant Narcís, desmuntant part de la seva artilleria.

Durant la nit del 14 al 15, els francesos ocuparen el raval del Pedret i, començaren un parapet que tancava el pas entre la carretera i el riu. La bateria de morters seguí disparant contra la ciutat, incendiant algunes cases i, las de canons contra els reductes de Sant Lluís i Sant Narcís, causant grans desperfectes en les seves defenses.

A la matinada del 17, Alvarez de Castro ordena una sortida, per destruir les obres fetes pels

francesos, en el raval del Pedret; l'acció és feu amb dues columnes, una baixa des del fort de Montjuïc i desallotjà el raval i l'altre per la porta de sant Pere, que destruï el parapet. L'arribada de reserves franceses obliga als espanyols a retirar-se als seus punts de sortida.

Per evitar que una altra sortida posés en perill els magatzems de Sarrià i Pontmajor, el general Verdier disposa que una part de les tropes de la divisió Lechi, és retires de Salt i les situes en reserva rera de Montjuïc.

Varies bombes disparades per la bateria de morters del Puig d'en Roca, incendiaren l'hospital general de Girona, reduint-lo a cendres, obligant a Alvarez de Castro a traslladar els malalts i ferits a les capelles de la catedral.

Els francesos recuperen el raval de Pedret, reconstruint el parapet. Al mateix temps construeixen dues noves bateries, més a prop dels reductes de Sant Lluís i de Sant Narcís, per poder batre-les en breixa i, a la matinada del dia 19 trenquen el foc, i a les poques hores els parapets dels dos reductes quedaren destruïts, i la infanteria francesa i la de Berg els ocupa després que els defensors l'evacuessin. Els comandants de les dues posicions foren suspensos dels seus càrrecs, per haver ordenat la retirada sense l'autorització de Alvarez de Castro i, els ordenà a servir com a soldats voluntaris, fins fer mèrits suficients per expiar les seves culpes.

El reducte de Sant Daniel continua resistent, però una nova bateria la bat en breixa durant els dies 20 i 21, fins que quedà totalment arruïnada i, el propi governador de Girona autoritzà a la seva guarnició per evacuar-la.

En conseqüència els francesos el dia 21- després de quinze dies de treballs i combats- quedaren amos de les avançades i estaven en condicions d'iniciar l'atac contra el fort de Montjuïc.

Mentrestant, Alvarez de Castro i la Junta de Girona demanen desesperadament auxili a les autoritats del Principat i del Govern Central. Desgraciadament, el general Blake, comandant en cap dels exèrcits espanyols de Catalunya, València i Aragó, estava entestat en recuperar, inútilment, Saragossa. Únicament el marquès de Coupigny, comandant directe de les forces que restaven a Catalunya, podia enviar provisions i reforços de tropes a Girona.

En tenir coneixement de la situació, Saint-Cyr després d'enviar els seus malalts cap a Barcelona, surt de Vic el dia 18 de juny i, per Folgueroles, Sant Sadurní de Noya, Sant Hilari Sacalm i Santa Coloma de Farners, arribà el 20 a Caldes de Malavella, en tanta oportunitat, que la divisió Pino pogué interceptar, aprop d'aquesta població, un comboi de 1.200 bous i nombroses botes de vi, que el governador d'Hostalric enviava amb destí a Girona.

Saint-Cyr estableix el seu quarter general a Caldes de Malavella, a uns 15 quilòmetres al sud de Girona i, desplegà les seves tropes, des del nord de Brunyola, passaven per

Castanyet, Santa Coloma de Farners, Riudarenes, Vidreres, Sant Grau i fins a Sant Feliu de Guíxols, port ocupat per les tropes italianes, després d'una forta lluita i, que era un lloc de desembarcament d'ajudes cap a Girona. L'arc que descrivia l'espai ocupat per Saint-Cyr, cobria pel sud el cos de setge de Girona.

Una vegada a Caldes, Saint-Cyr coneix el pla d'atac previst pel general Verdier i els progressos fets des dels inicis del setge. El cap del 7è. cos opinava que, donat la posició que ocupaven les seves tropes, protegint al cos de setge, entre el Onyar i el Ter, és tenia que renunciar a l'atac principal pel fort de Montjuïc, les accions de sortida que pogués fer, quedaven neutralitzades per les forces que ocupaven els reductes conquerits. I dirigir l'atac principal pel pla de Santa Eugènia contra el recinte del Mercadal, tenint en compte, que el tipus de terra, permetia l'obertura de trinxeres i quedar desenfilats dels focs dirigits des de la muntanya dels Caputxins. Les seves opinions encertades no foren tingudes en compte i, donat que molt aviat seria substituït per Augereau, deixa continuar al general Verdier amb el seu pla.

Segona fase: Atac a Montjuïc.

Una vegada perduts els reductes de Sant Lluís, Sant Narcís i Sant Daniel, Alvarez de Castro, compren que el següent objectiu francès és el fort de Montjuïc i conservar-lo depenia bàsicament la seguretat de la plaça. Per això, nomena primer governador del fort al tinent coronel don Guillermo Nash, ajudat pel també tinent coronel don Blas De Fournás. La guarnició comptava amb més de 800 homes, entre infanteria, artillers i sapadors.

Per la seva part, el general Verdier continuava confiant amb una forta concentració de foc d'artilleria per conquerir el fort, sense fer cas de les opinions de Saint-Cyr i, és concentra en establir dues noves bateries per batre de front i flanc, i en un barranc proper al fort, col·loca una bateria de morters que amb els seu tir corb, fustigar als defensors. Aquestes bateries entraren en acció el dia 27 de juny i, al mateix dia, inicia els treballs per construir a 400 metres del fort, una gran bateria de vint peces, que anomena "Imperial", per batre directament el front d'atac i obrir una bretxa en el baluard del Nord-est.

Un llarg regim de pluges, ajorna l'atac al fort i obliga a aturar el fals atac per Santa Eugènia, treballs que quedaren inundats. En sortir, cap a Banyoles, una columna de 2.000 homes, sota el comandament del general Guillot, en persecució dels sometents d'en Rovira, que havia interceptat un comboi d'artilleria francesa, permeten a la vegada, interceptar un missatge de la Junta de Girona destinat al general Blake, donant exacta notícia de la situació de la ciutat.

Aprofitant la informació el general Gouvion Saint-Cyr i, amb data 2 de juliol, envia una proposta de rendició al governador de Girona, Alvarez de Castro que contestà, com sempre, que no estava disposat a la rendició, i que baix cap circumstàncies admetria cap parlamentari. El general Verdier que no sabia res de la gestió de Saint-Cyr, és queixà

amargament al Ministre de la Guerra.

Durant la nit del 2 al 3 de juliol és treballa intensament en la construcció de la "bateria imperial", amb sacs de terra, que tenia 120 metres de llarg, sis de gruix i casi dos i mig d'alçada. Una vegada acabada i artillada amb 12 peces de a 24 i 8 de a 16, a la matina del 3, obre foc contra el baluard del nord-est, obrint ràpidament una bretxa de 12 metres d'amplada. La resposta espanyola és produí amb les bateries altes i baixes de la ciutat i del baluard de Sant Joan, que aconseguiren desmuntar dues peces franceses.

Per la nit del 3 al 4, el comandant d'enginyers, Fleury, encarregat de l'atac a Montjuïc, s'acosta a reconèixer la bretxa i, en trobar-la practicable, decideix assaltar-la durant la nit següent, al front de dos companyies de sapadors, confiant amb el suport de la guàrdia de trinxeres. Iniciat l'atac, i una vegada dintre del fossar, els sapadors de Fleury és troben amb un mur, improvisat pels defensors, que els impedeix arribar a la bretxa. La guarnició obre foc sobre els sapadors, que tenen que retirar-se, deixant 40 homes, entre morts i ferits.

El 7è. Cos feia operacions per consolidar les seves posicions i així durant el dia 5, la brigada Fontane de la divisió Pino conquereixen el port de Palamós, després d'una forta lluita amb els defensors espanyols, sota les ordres del coronel Antonio de Cabrera, mort en l'acció. Era el darrer punt de comunicació, encara que precària, de Girona amb Tarragona.

L'intent fracassat de Fleury fa decidir al general Verdier, que la bretxa no resultava practicable i, ordena continuar el foc de la seva artilleria durant tres dies més. Instal·len una altra bateria en el reducte de Sant Lluís.

Durant el dia 7, les bateries franceses mantenen un foc molt viu, no tant sols contra el fort de Montjuïc, sinó també contra la torre de Sant Joan i els baluards de la ciutat baixa. A primeres hores de la nit, un destacament de sapadors- minadors francès surten del ramal de la paral·lela i coronen, amb sacs de terra, el parapet de 100 metres del camí cobert enfront de la cara esquerra de la mitja lluna. Sota el comandament de l'ajudant-comandant Beurmann, els 2.400 homes de les companyies de preferència, és formaren dues columnes, la primera tenia que atacar la bretxa i, la segona escalar la mitja lluna pel costat de les troneres. Un simulacre d'atac al convent de Sant Daniel, tenia que distreure als defensors.

Les dos columnes quedaren dispostes en un plec del terreny al vessant nord-est de Montjuïc i, a les tres de la matinada del 8 de juliol, a un senyal de deu canonades disparades des de la bateria imperial, s'inicia l'atac.

Els assaltants travessaren a la carrera i amb poques pèrdues l'espai que els separava del glacis, però quan descendiren al fossar, les dues columnes ensopagaren amb obstacles inesperats. Els que tractaren de pujar per la bretxa, és trobaren amb uns parapets, col·locats pels defensors, precedits de dos fileres de cavalls de frisa, que no pogueren superar. El mateix troba l'altra columna i, en rebre un foc molt viu dels defensors, les dues columnes és

veuen obligades a retrocedir després de rebre fortes baixes.

El general Verdier que presenciava l'atac, des de la bateria imperial, intentà repetir l'assalt per dues vegades, però a les cinc de la matina i, després de perdre més de 1.000 homes, entre morts i ferits, suspèn l'atac. Quan arriben els reforços espanyols, amb Alvarez de Castro al capdavant, el combat s'ha acabat. Els defensors han patit 123 baixes, entre morts i ferits. Poc després, un accident fortuït, fa volar la Torre de Sant Joan, enterrant a tota la seva guarnició de 26 homes. Ha partir d'aquell moment, el general francès, és veu obligat ha d'utilitzar els mètodes tradicionals, és a dir, obrir trinxeres d'aproximació fins la bretxa, si vol conquerir el fort de Montjuïc.

Mentrestant el marquès de Coupigny tracte d'enviar socors a Girona i, per això prepara un pla d'acció, per un costat les forces regular del general Wimpffen i els miquelets de Milans tenen que fustigar a les tropes franceses de la divisió Souham en les seves posicions de Santa Coloma de Farners, amb la intenció de fer moure a les forces del 7è. Cos, que cobria el setge i, d'aquesta manera, permetre que una columna de 1.500 granaders de la guarnició d'Hostalric, comandada per coronel irlandès Marshall i don Narcís Rich, pogués arribar fins a Girona pel camí de Llagostera, Cassà de la Selva i Castellar. La columna fou interceptada, a l'altura de Castellar, per un batalló del 67è. Regiment de línia francès manat pel ajudant-comandant Devaux. Després d'un breu combat, 1.000 homes és rendeixen, la resta poden fugir i, sols Marshall i 12 homes arriben a Girona, la resta és dispersen pels boscos.

El fracàs de l'intent de socors neutralitza els efectes en la moral dels assetjats, guanyats en rebutjar l'assalt francès contra el fort de Montjuïc.

El cos francès de setge és trobava aclaparat, tant pels treballs d'aproximació com per les tasques de protecció als combois que feien el camí entre la frontera a Figueres i, d'aquesta plaça fins a Girona, degut a l'acció de guerrilla de grups de civils armats; i mentre tant el 7è. Cos de Saint-Cyr, restava inactiu, vigilant el camí de Barcelona, a l'espera de veure aparèixer a les tropes espanyoles en socors de Girona.

Des del 9 de juliol al 4 d'agost, els francesos no feren cap més assalt, és dedicaren a canonejar contínuament el fort de Montjuïc, mentre continuaven els treballs d'obrir la trinxera d'aproximació fins el fossar de la mitja lluna que cobria el front septentrional de l'obra. Els defensors, degut al fort bombardeig, és tenia que passar tot el temps en els refugis i, no podien reparar les destrosses produïdes per les bombes franceses.

Verdier encara que tenia obertes tres bretxes i, abans d'ordenar un nou atac al fort de Montjuïc, prefereix ocupar el convent de Sant Daniel i les runes de la torre de Sant Joan, per això, munta noves bateries per neutralitzar les bateries espanyoles del fort del Calvari, que cobria el barranc de Galligáns. A la matinada del 3 d'agost les bateries espanyoles queden mudes i, dues columnes franceses s'apoderen de les posicions, després d'un breu combat.

El dia 4 d'agost un destacament de 400 miquelets, procedents d'Hostalric després de trencar el setge, és presenten en el convent de Sant Daniel, el troben en poder dels francesos i queden presoners. Aquell mateix dia Saint-Cyr instal·la el seu quarter general a Fornells, a una llegua al sud de Girona. Aquella mateixa nit, els francesos s'apoderen de la mitja lluna septentrional del fort de Montjuïc, agafant a la guarnició desprevinguda i, quan intentaren resistir, és casi exterminada.

La possessió de la mitja lluna, permet als francesos establir-se a pocs metres del cos principal del fort i, amb les mateixes precaucions, obren diversos troncs de mina. Per la nit del 8 al 9 fan explotar més de 23 mines, col·locades sota del glacis de la fortalesa, que feren enfonsar els murs del front atacat i, amb la runa queda ple el fossar.

En vista de l'extrema situació del fort, Alvarez de Castro ordena una sortida general de la guarnició, per evitar o retardar la caiguda de Montjuïc. A les primeres hores de la tarda del dia 10 d'agost, a ple sol i, quan els francesos estaven descuidats, a causa de la calor, surten de la plaça tres columnes; la primera per la porta de França, pot desallotjar en un principi el barri del Pedret i les runes de la torra de Sant Joan; la segona surt del fort del Conestable i ataca, sense èxit, el convent de Sant Daniel, i la tercera, que era la principal, expulsa als francesos del camí cobert del fort de Montjuïc, clavant els canons de les bateries avançades, però el foc de metralla de la resta de bateries franceses i l'entrada en acció de les reserves, obligant als espanyols a una retirada general, a pesar dels èxits inicials.

Alvarez de Castro havia ordenat als dos governadors del fort de Montjuïc, don Guillermo Nash i don Blas de Fournás, que tenien que defensar-lo fins a l'últim home i, per estimular-los de complir tant dràstica ordre, els nomena coronels. Però l'enginyer Minali, encarregat de les reparacions del fort, assenyala la impossibilitat de fer cap obra de reparació per la defensa, donat l'estat d'aquestes i el constant foc de les bateries franceses. En conseqüència, els dos governadors reuneixen consell de guerra amb tots els caps de la guarnició i és decideix la seva evacuació al capvespre del dia 11, després d'inutilitzar l'artilleria i fer volar la resta del fort.

Mentrestant, el general Verdier tenia preparat l'assalt per la mateixa hora. Havia reunit a totes les companyies de preferència del cos de setge, reforçades per dos batallons del 6è. de línia italià i 10 companyies del 1er. lleuger francès. Però mitja hora abans de l'assalt, els espanyols inicien l'evacuació i fan volar una part de la cortina del fort. D'aquesta manera el fort de Montjuïc fou ocupat per les forces franceses, després de 75 dies de setge, 37 d'aquests amb bretxa oberta, resistint dos assalts i sofert un constant foc de 44 peces d'artilleria de gros calibre.

La retirada dels defensors cap a la plaça de Girona, és feu per la porta de Sant Pere. Les baixes de la guarnició foren considerables, dels 900 homes inicials, entraren 382 a Girona. Alvarez de Castro, a pesar de les ordres donades, aprova la decisió d'evacuació, en

considerar que s'aviem esgotats tots els recursos de defensa.

El general Verdier i a la resta de caps del cos de setge estaven convençuts que la pressa de Montjuïc provocaria la caiguda de Girona, en trobar-se aquesta posició dominant la plaça. Per aquell sector, la ciutat comptava amb unes defenses relativament febles, una antiga muralla de dos metres i mig de gruix i deu d'altura, sense fossar ni camí cobert. Els assetjats sofrien grans privacions i patien d'escorbut, disenteria i paludisme. Moltes cases estaven destruïdes pels efectes del bombardeig.

L'atac al recinte antic de Girona és decidir fer pel reducte dels Alemanys, junt a la torre Gironella, degut a les seves petites dimensions, no podia allotjar una guarnició gaire nombrosa. És trobava a prop del convent de Sant Daniel, on els francesos podien reunir les columnes d'assalt. Era el punt més alt de la ciutat i, conquerit aquest, permetria baixar cap a l'interior. La pressa simultània del baluard de Sant Cristòfol i de la cortina de Santa Llúcia, permetria agafar de flanc les defenses de la ciutat alta. També és confia en neutralitzar, durant l'assalt, els focs del fort del Calvari, que amb la seva artilleria, flanquejava el reducte dels Alemanys

Una opció d'atac rebutjada, per la part del recinte des de la torre Gironella fins a l'església de Sant Pere formava un entrant molt pronunciat, mentre que la cortina de Santa Llúcia fins a la cara esquerra del baluard de Santa Maria, dibuixava un sortint no flanquejat, fàcilment atacable. L'accés a la zona, també resultaven fàcils, sortint per la part occidental de Montjuïc i del raval del Pedret, podia avançar al llarg del Ter fins a uns 300 metres de la ciutat, on és trobava una petita planura de fàcil trànsit i de terra tova, apta per l'obertura de trinxeres.

Mentre que els francesos preparaven l'assalt, la nit del 16 al 17 d'agost, el Terç de Miquelets de Cervera, uns 800 homes, procedents d'Olot, poden entrar a Girona, després de saltar-se la vigilància de la divisió westfaliana, que custodiava els llocs de passada del Ter entre Salt i Sarrià.

Del 19 al 20, s'inicien els treballs d'aproximació, des del camí cobert de Montjuïc, per causa de la duresa del terreny, els sapadors francesos tenen que protegir la paral·lela amb cistells d'un metre d'altura amb feixines i sacs terrers. També és construeixen noves bateries en el baluard sud-est de Montjuïc.

El general Saint-Cyr rep notícia que des de primers d'agost, els espanyols mantenen un fort destacament en el port de Begur, amb la idea de comunicar Girona amb el mar i, reunir un gran nombre de barques, per poder evacuar a la guarnició de Girona en l'últim extrem. El general francès encarrega a la divisió Pino d'ocupar aquest port i, per la nit del 25 el 2n. lleuger italià, assalta les trinxeres que protegien el port, les ocupa i captura 28 embarcacions que no poden escapar.

El 30 d'agost, els espanyols fan una sortida des del fort de Caputxins en direcció a Quart,

que fou rebutjada per la línia francesa, agafen alguns presoners, que donaren notícia de l'arribada d'importants reforços.

Efectivament, el 16 d'agost la Junta del Principat de Catalunya havia reclamat a la Junta Suprema, auxili per Girona. Aquesta encarrega al general Joaquim Blake la missió de salvar Girona. Aquest, s'havia retirat a Tortosa amb la resta de les seves tropes, després del seu fracàs sobre Saragossa. La Junta Suprema el reforça amb noves tropes, amb diners, uns sis milions de rals i, l'autoritza a mobilitzar a tota la població catalana per alliberar a la ciutat de Girona.

En rebre les ordres, Blake és trasllada a Manresa, des on dirigeix, el 24 d'agost, una proclama al poble de Catalunya i, continua el 27, cap a Vic, Espinelves i Sant Hilari, on en les seves rodalies és troba amb un exèrcit de 15.000 homes, format a base de tropes valencianes, aragoneses i catalanes, batudes a les batalles de Maria, Belchile i Valls, reforçats per terços de miquelets de nova creació. Conscient de la baixa qualitat de les seves tropes, no s'atreveix a presentar batalla al 7è. Cos de Saint-cyr i, és limita a preparar i conduir un gran comboi de queviures cap a Girona, preparació que feu a Vic i Hostalric.

Per poder tenir èxit amb el seu objectiu, Blake ordena al brigadier Enric O'Donnell que amb 2 batallons del 2n. de Saboya, els suïssos de Wimpfen i el 3r. terç de miquelets de Tarragona, uns 1.200 homes i alguns genets, executi una acció de distracció, sobre el camí de Barcelona i, el 31 d'agost ataquí l'avançada francesa de Brunyola, defensada pel 1er. lleuger. Aquest rebutgen fàcilment als espanyols, però Saint-Cyr cau en el parany i trasllada les seves tropes, el 1 de setembre, sobre la línia Sant Dalmai, Salitja, Riudellots de la Selva. També ordena a Verdier que retiri les seves forces de setge, per situar-se en reserva al seu darrer, i deixant el mínim de tropa com a guarnició del fort de Montjuïc, posicions importants i protecció del seu parc d'artilleria.

D'aquesta manera, el 1 de setembre els francesos disposaven de 16.000 homes desplegats al sud de Girona, sobre la carretera de Barcelona i, mentre que en el setge quedaren reduïdes a 4.000 homes d'infanteria i 2.000 artillers i sapadors. La majoria és trobaven a les rodalies de Sarrià i de Montjuïc, les posicions de Sant Medir, Talaia, Sant Pons i el Puig d'en Roca estaven custodiades per petits destacaments westfalians; la posició de Salt, amb el seu pont de cavallets sobre el riu Ter, el vigilava els 2.000 homes que restaven de la divisió Lechi sota el comandament del general Milossewitz, per malaltia del propi Lechi. Totes les posicions del sector oriental, des del convent de Sant Daniel fins el santuari de Nostra Senyora dels Àngels, foren evacuades provisionalment.

La situació és presentava molt favorables als plans de Blake. El general Saint-Cyr temia que era una maniobra de distracció per poder entrar, per part espanyola, queviures i munició a la plaça de Girona, però troba més perillosa una batalla a camp obert i ser batut per falta d'efectius. I tenir que aixecar el setge i retirar-se, amb totes les conseqüències, tant moral,

com material i polítiques representarien. En contra, mestres el 7è. Cos és mantingúes sencer i invicte, és podria continuar en qualsevol moment el setge. L'única recança que tenia el general francès, és que la situació no podia durar més de dos dies, disposava de dos racions de reserva i, una vegada consumides, tindria que dispersar a les seves tropes per poder-les facilitar subsistències.

Aquell dia havia començat amb molta boira, cosa que impedia veure els moviments de tropes. Al migdia, Saint-Cyr pot comprovar que les tropes espanyoles d'O'Donnell, no s'han bellugat i sembla que no tinguin intenció de fer-ho. Contrariat per haver gastat un dia de racions de reserva per res, torna cap el seu quarter general de Fornells i, rep una desagradable sorpresa: troba els soldats dispersos de la divisió Lechi i al seu general accidental Miloszewitz, que han segut sorpresos en la seva posició de Salt per una forta columna espanyola, sobra la seva reraguarda procedent de Bescanó.

Era la columna del mariscal de camp don Jaume Garcíá Conde, formada pels *Granaderos Provinciales de Castilla la Vieja* i els de *Castilla la Nueva*; el regiment de *Baza*; els *Húsares de Granada* i que junt al 1r. terç de Manresa; el 1r. terç de Cervera; el 2n. Terç de Vic; el 1r. i 2n. Terç de Tàrn, i les reserves del Montseny, amb un total de 8.000 homes d'infanteria i 500 genets. Protegia un comboi de 1.500 mules carregades de queviures i munició i un ramat de vaques i béns, havien sortit el dia anterior de Vic i, seguin el camí, difícil, per Santa Maria del Corcó, Sant Feliu de Pallerols i Amer, travessant el riu Ter, seguin per la riba dreta, passant per Angles i sorprenent a les tropes italianes a Bescanó. En el mateix temps, els miquelets i sometents d'en Rovira i d'en Clarós, atacaren els destacaments westfalians, establerts en les seves posicions de la riba esquerra del Ter, i s'apoderen de les posicions de Sant Pons i Puig d'en Roca, obligant a refugiar-se a Sarrià, per protegir el parc d'artilleria, establert entre aquest poble i Pontmajor. En aquesta acció fou mort el general westfalià Hadeln, substituït de Morrio per malaltia.

De resultes d'aquesta acció combinada, el comboi escoltat per les forces de Garcíá Conde, pot entrar a la plaça de Girona, trencant el setge. Per completar el trencament del setge, Blake ordena al tinent del regiment d'Ultonia, don Manel Llauder, d'ocupar amb un destacament, el convent de Nostra Senyora dels Àngels, abandonat pels francesos. El general Alvarez de Castro, envia en el mateix temps, un destacament a ocupar el convent de Sant Daniel, també buit de francesos, però aquest tingueren que retirar-se en rebre un intens foc de fusell i metralla des de les bateries de breixa establertes al sud de Montjuïc.

Les contramesures establertes per Saint-Cyr, començaren a donar resultats a últimes hores de la tarda del mateix dia 1. Els italians, reforçats per un batalló de la divisió Pino és mouen sobre Palau. El general Verdier torna cap a Girona i, encara té temps d'atacar la cua de la columna espanyola i agafant presoners, entre ells, el coronel del regiment de Baza. Seguin el seu moviment, Verdier passa el Ter pel pont de cavallets, que els espanyols no havien

tocat; arriba fins a Sarrià i pot comprovar que el parc d'artilleria no ha sofert cap desperfecte. Els combatents d'en Rovira i d'en Clarós, és mantenen sobre les altures de Montagut i de Domenys, però foren desallotjats el matí del dia següent.

Pel matí del 2 de setembre, Blake amb la seva avantguarda i dues divisions, que és mantenia en front de les tropes del 7è. Cos, decideix retirar-se cap a Sant Hilari i Hostalric, sense presentar batalla, deixant als defensors de Girona a la seva sort. Les provisions aportades per la columna de Garcíá Conde només abastaven per 8 dies, per tant, Alvarez de Castro decideix que una part de les tropes d'aquest, surtin de Girona i deixant per cobrir les baixes dels defensors, 2.790 combatents, els regiments de Baza, Ilibèrnia i els terços de Talam. Vic, Cervera i Manresa.

El general Saint-Cyr sospita que Garcíá Conde intentarà sortir de la plaça assetjada i, per això disposa que la brigada Mazuchelli, reforci al cos de Verdier i, és col·loqui sobre les altures de Palau, el 7è. Regiment de línia italià, pren posicions entre Girona i Castellar; i la brigada Fontane ocupes La Bisbal. Efectivament, Garcíá Conde intenta sortir de Girona per la part de Salt, durant la tarda del 2 i, en trobar forta resistència, desisteix a l'espera d'un millor moment.

Aquesta ocasió és presenta durant la matinada del 4 de setembre i, amb 1.500 homes i les mules del comboi, surt en direcció a l'ermita de Nostra Senyora dels Àngels; però perseguit pel 7è. de línia italià, gira cap a Castellar i Cassà de la Selva i, pot arribar a Hostalric després de perdre 50 homes i unes 100 mules. Animat per aquest èxit, Alvarez de Castro envia, el dia 5, una columna de 500 homes per restablir contacte amb la posició de l'ermita, però aquesta columna troba una forta resistència de les tropes italianes i obligà a la columna ha de retrocedir cap a la plaça, perdent 70 homes, entre baixes i presoners, entre aquest, el tinent coronel graduat de l'Ultonia, don Llorenç Fitzgerald.

El 6 de setembre, els francesos restableixen el setge de Girona, amb la conquesta de l'ermita de Nostra Senyora dels Àngels per part del 6è. de línia italià, que passa a ganivet a la guarnició amb l'excepció del tinent Llauder, que pot fugir per una finestra.

Aquell mateix dia, els francesos tingueren un fracàs en intentar desallotjar de Sant Gregori a les forces d'en Rovira i d'en Clarós, morin el general Joba, que manava la columna atacant. En la nit del 6 al 7, les forces assetjadores recuperen el convent de Sant Daniel.

El 19 de setembre, "gran dia de Girona"

El desgavell produït pels fets anteriors i sobre tot per l'esgotament de la munició, dona lloc a una petita treva, que representà poder portar, per part francesa, de combois des de França; pels espanyols, l'ocasió de reparar i artillar de nou el fort del Calvari.

Del dia 11 al 14, els francesos rehabiliten les seves bateries de breixa i prolongant la trinxera d'avançada fins el peu de la cortina de Santa Llúcia, per posar mines que ampliessin la

bretxa existent. Aquesta acció la retarda per una sortida feta pels defensors, des de la porta de Sant Pere. Però el 16, continua els treballs.

El general Verdier continua demanant a Saint-Cyr reforços, donat el gran nombre de baixes que ha sofert el cos de setge. Saint-Cyr l'hi recorda que les seves forces son per protegir el setge i no per portar-lo a terme, de totes maneres, ofereix a Verdier substituir amb les seves tropes, les que ocupant en les posicions exteriors i, d'aquesta manera les seves podran agrupar-se.

El 17, Verdier torna a demanar la rendició de la plaça, cosa que rebutja, una altra vegada Alvarez de Castro.

La tarda del 18, és reuneix a Fornells tot l'estat major francès, per examinar i decidir els plans d'atac. En aquesta reunió els caps d'enginyers i d'artilleria, Sansón i Taviel, manifesten que les bretxes obertes a la ciutat alta, son practicable. Aquestes bretxes eren quatre: la primera en el quarter del reducte dels Alemanys, la segona en les latrines del mateix reducte; la tercera en el baluard de sant Cristòfol i la quarta en la cortina nord de Santa Llúcia. La resta de caps d'Enginyers agregats al 7è. cos, entre ells el coronel Dianous, opinaven que les defenses no havien estat suficient destruïdes per fer un atac amb possibilitats d'èxit i sobretot tot, és tenia que conquerir primer el fort del Calvari, perquè amb els seus focs agafava de flanc i al traves a qualsevol força atacant.

Saint-Cyr, una vegada aprovat el pla d'assalt, autoritza fer-lo el dia 19 de setembre a les quatre de la tarda.

Pel matí del 19, les tropes de la divisió Pino prenen posició en torn de Girona per rellevar a les del general Verdier, preparades per l'assalt. Un batalló de 4ar. de línia italià ocupa el fort de Montjuïc i, la resta de la divisió Mazzuchelli s'encarrega de fer un atac simulat al Mercadal, per cridar l'atenció dels defensors.

La divisió Souham continua desplegada en observació, per contenir a les forces de Blake, si apareixen en auxili de Girona.

A les quatre de la tarda, el general Verdier reuneix les seves tropes a l'altiplà de Montjuïc i organitza les seves columnes d'atac de la següent forma: la primera amb el 800 homes del 1r. Regiment de Berg, manat pel coronel Muff, tenia per objectiu principal, la bretxa del quarter dels Alemanys; la segona: a les ordres del coronel Ruffini amb el seu 32è. lleuger i el 7è. de línia francès, uns 960 homes, atacaria la bretxa de les latrines; la tercera columna, integrada per 150 homes del 16è. de línia, feria un simulacre contra la bretxa de Sant Cristòfol i, la quarta, sota el comandament del coronel Foresti del 5è. de línia italià i amb el 2n. de Berg, uns 900 homes en total, atacaria la bretxa de Santa Llúcia. Simultàniament un destacament de tropes de Würtzburg, atacaria el fort del Calvari. La resta de tropes del cos de setge romandria a la reserva.

Alvarez de Castro en observar els moviments dels francesos, organitza la defensa de la següent manera: el coronel don Blas de Fournás defensaria el sector comprés entre el reducte dels Alemanys i el baluard de Sant Cristòfol, amb el regiment d'Ultonia, el de Borbon i el 2n. de Voluntaris de Barcelona, suportats pels primers terços de miquelets de Girona i Vic. Des del baluard de Sant Cristòfol fins a la bretxa de Santa Llúcia, la defensa fou confiada al coronel honorari del regiment d'Ultonia, l'irlandès don Rodolfo Marshall, amb el regiment de Baza, desplegat entre les portes de Sant Pere i França. La resta de forces espanyoles és queden a la reserva, per poder acudir a qualsevol lloc de perill.

Com a segona línia de defensa, Alvarez de Castro, col·loca barricades en tots els carrers que conduïen a l'interior de la ciutat i espillant les parets de les cases dels dos costats, també posà tiradors a les teulades i torres de les esglésies.

A les quatre i mitja de la tarda, les tres primeres columnes d'atac, sortiren del convent de Sant Daniel. Des del primer moment l'atac contra el fort del Calvari fracassa, els 100 homes del regiment de Würtzburg no podent apoderar-se del fort, provocant que la resta de tropes d'assalt rebin foc de flanc, que produí inicialment un cert desconcert, però no impedí que les columnes arribessin als seus objectius. La primera entra en el reducte dels Alemanys i a la torre Gironella, un enèrgic contraatac dels regiments d'Ultonia i del de Borbon rebutgen als atacants. Acció és repeteix tres vegades, amb els mateixos resultats. La mateixa sort tenen les columnes que tracten de penetrar per les bretxes de les latrines i de Sant Cristòfol. La quarta columna, la manada pel coronel Foresti, baixa des de la torre de Sant Joan fins a la cortina de Santa Llúcia, assalta la bretxa, que aconsegueix coronar-la, però s'atura en no poder salvar un desnivell de cinc metres, que formava el mur en la seva cara interior. En intentar superar l'obstacle i rebre un foc molt intens dels defensors, la columna té que retirar-se, resultant mort el propi coronel Foresti.

El general Verdier contempla, des del fort de Montjuïc, com les seves columnes son rebutjades una i altra vegada, sense cap resultat positiu i, decideix suspendre les operacions i ordena que totes les columnes tornin a les seves bases de sortida.

La forta lluita havia durat dues hores, els francesos perderen 624 homes, entre morts i ferits; inclosos els tres coronels Foresti, Ruffini i Muff. Per part espanyola, les baixes foren de 266 homes, entre morts i ferits. Entre els morts hi figuren el coronel Rodolfo Marshall, el sergent major de l'Ultonia, Ricardo Mac-Cartry i el capità d'artilleria don Salustiano Gerona.

El 20 de setembre, Saint-Cyr reuneix als caps d'enginyers del 7è. Cos per estudiar les possibilitats que tindria un nou assalt amb tropes fresques. L'opinió general fou negativa perquè les bretxes no resultaven practicables, els focs pel flanc no estaven neutralitzats, i no existien trinxeres d'avançada resultaven ineficaces. En vista de la situació, el general francès decideix no fer cap més atac a la ciutat de Girona i transformar el setge en bloqueig, per rendir la plaça per la fam de la guarnició i dels seus habitants. La situació dels defensors era

dramàtica, els soldats sols rebien un quarteró de pa cada tres dies amb una mica de carn de cavall o de mula. En els hospitals faltaven medicaments. La població civil, encara és trobava en pitjo situació, de gana o per malaltia moren una quarantena cada dia.

Saint-Cyr a pesar de tot, creia necessari continuar els treballs de setge, sobre tot per no desanimar més a la tropa. El general Verdier, desanimat i malalt, és retira a Perpinyà, deixant el comandament del cos de setge al general Amey. Aquesta situació fa decidir a Saint-Cyr a incorporar el 7è. cos al de setge i, deixant només una brigada per protegir les comunicacions entre Bàscara i la frontera, la resta serviran per estrènyer el cercle a Girona i, d'aquesta manera la guarnició no podria evacuar-se ni rebre ajut exterior.

El general Blake, pressionat per Alvarez de Castro, prepara una nova expedició d'auxili. Coneixent el dispositiu francès, decideix aprofitar els camins que travessen la serra dels Àngels. Amb tot el seu exèrcit, surt d'Hostalric fins a Lloret de Mar i, pel camí de la costa arriba a Palamós i el 25 és a La Bisbal amb un comboi de 1.500 mules carregades de queviures, 300 vaques i 1.200 xais. El brigadier Enric O'Donnell, al front de l'avantguarda de 2.000 homes, avança pel camí de Montnegre a Castellar i, després d'obrir-se pas entre dos batallons francesos, arriba a la collada entre els forts de la Reina Anna i el del Conestable; la sortida de forces de la guarnició dels forts, permet la seva entrada a Girona. Però la reacció de les tropes franceses és contundent. Un batalló del 67è. de línia francès, a les ordres de l'ajudant-comandant Devaux, talla la comunicació entre l'avantguarda de O'Donnell i el gruix de l'exèrcit espanyol, que a les ordres del general Lluís Wimpffen custodia el comboi. El 67è. és ajudat per la brigada Fontane, de la divisió Pino. El dos batallons que s'avien replegat davant de la marxa de O'Donnell, tornen a la càrrega atacant pel flanc dret a la columna principal de Wimpffen, mentre que la resta de la divisió Pino l'envesteix per l'esquena, des de Cassà de la Selva. Com a resultes de tot això, l'avantguarda de O'Donnell amb 170 mules pot entrar a Girona, però la resta del comboi cau en mans franceses i, la divisió de Wimpffen és pràcticament anihilada, perden més de 3.000 homes amb només 700 presoners.

Blake, amb la resta del seu exèrcit és queda sense intervindrà a Sant Sadurní, a 4 quilòmetres a l'oest de La Bisbal i, davant de l'amenaça de que els francesos l'envoltin per l'esquerra, és retira precipitadament, per Palamós i Sant Feliu de Guíxols, cap a Hostalric.

La sort de Girona quedava marcada, els socors entrats per O'Donnell en lloc de mitigar la misèria, l'incrementà amb la presència dels seus homes. Per això, durant la nit del 13 al 14 d'octubre, el brigadier O'Donnell al front dels 1.500 homes surt de Girona, des del fort de Caputxins, travessa les línies franceses entre Palau i Santa Eugènia, sorprenen a Aiguaviva al quarter general de Souham, gira cap a Sant Dalmei i a Santa Coloma s'incorpora a les tropes del coronel Milans. Aquesta acció fou recompensada amb el nomenament de mariscal de camp a O'Donnell, per la Junta Central.

Saint-Cyr aprofita la retirada de Blake per lliurar el comandament del 7è. Cos al general Souham i és trasllada a Perpinyà, amb l'excusa d'assegurar l'enviament de queviures i de la incorporació dels 4.000 homes donats d'alta dels hospitals. Una vegada a Perpinyà rep notícia que el mariscal Augereau, duc de Castiglione, curat de l'atac de gota, continua en el balneari de Moliyg-les-Bains i sense fer-se càrrec del comandament del 7è. cos, deixant sobre les espatlles de Saint-Cyr, duran molts mesos, unes responsabilitats que no l'hi corresponien. Com que ja havia sol·licitat moltes vegades el seu relleu, per motius de salut, aprofita l'ocasió i comunica al ministre de la Guerra les seves intencions de no tornar a Catalunya i, el 5 d'octubre abandona Perpinyà cap a l'interior de França.

D'aquesta manera, Augereau és veu obligat a traslladar-se al camp de Girona i pren el comandament del 7è. Cos el 12 d'octubre. L'acompanya el general Verdier, que restablert de la seva malaltia, també s'incorpora a la seva divisió.

Arenys de Munt, setembre 2007

Gustau Adzerias i Causi